

Romana Kmochová

„I přišli k nám tito soldáti...“ Město Slaný za třicetileté války optikou pramenů městské kanceláře.

Praha 2016, 513 s.

Posudek na rigorózní práci

Meritem práce Romany Kmochové je vhléd do dějin Slaného během třicetileté války, kdy se toto město muselo vyrovnat nejen s válečnou situací, ale i novou vrchností panem Jaroslavem Bořitou z Martinic (jemuž bylo zastaveno v roce 1623), a tedy i změnou komunikačních strategií. Místo privilegovaného královského města (ovšem za situace, kdy privilegia královských měst už pozbyla svého bývalého lesku) se stalo městem poddanským. Při koncipování své práce se musela omezit v původně komplexnějším pohledu na problematiku v závislosti na skutečnosti, že paralelně s ní pracoval na obdobném tématu i Josef Kadeřábek. Proto se tedy orientovala především na souvislosti s válkou samotnou, jejími konkrétními dopady na měšťany, ať po stránce bezpečnostní, či finanční. Pokud jsem napsala „především“, pak proto, že nezanedbala ani širší kontext.

Domnívám se, že na s. 21 udělala Romana Kmochová taktickou chybu, jíž sama sebe poškodila. Dokázala, že je badatelkou obdařenou v dnešní době až neobvyklou sebekritičností, podle mého zde zcela nemístnou. Píše, že rezignovala na „*původní záměr vytvořit za pomoci postupů historické antropologie a postupů uplatňovaných v rámci tzv. nových vojenských dějin mikrohistorickou studii mapující život obyvatel Slaného v průběhu třicetileté války*“. Troufám si naopak tvrdit, že se jí to podařilo navzdory nástrahám, které jí kladly rozpory mezi prameny a tvrzením některých starších autorů, ale i výše zmíněné tematické zúžení kvůli připomenuté kolegiální dohodě. A učinila tak se suverenitou, kterou by recenzent přisuzoval spíš zkušenějšímu vědci. Ostatně historická antropologie přece není závaznou doktrínou, která by neumožňovala různost postupů.

Úvodní rozbor pramenů a literatury je impozantní. Nehodlám tu vypočítávat využití prameny (zejména ty základní ze slánského městského archivu), jen mi při jejich pročítání napadlo, že postupovala stejně usilovně, jako kdysi August Sedláček, či Zikmund Winter v rakovnickém archivu. Heuristickou práci Augusta Sedláčka ocenil ve smutečném proslovu i takový ctitel teorie (ovšem současně i poctivý hledač pramenů), jako byl Josef Pekař.

Autorka nejprve ve stručném přehledu předkládá dějiny Slaného od založení do roku 1618, přičemž výstižně glosuje závěry starší literatury. V další kapitole v chronologickém sledu předkládá odraz válečných událostí ve městě se zdůrazněním bodu zlomu - počátku martinického zástavního držení. Podobně jako v následujících pasážích věnovaných městské správě ukazuje na rozdíl ve vztazích měšťanů k Jaroslavu Bořitovi a jeho synům Jiřím Adamovi a Bernardu Ignácovi. Přitom pěkně ukazuje na ošidnost apriorních soudů o

Jaroslavu Bořitovi trestajícím své nové poddané za účast na povstání, ať už jsou dedukovány na základě vlastenecko-antikatolických idejí, nebo schémat komunikační teorie. Dokládá, že už tento první z Martiniců se snažil být dobrým hospodářem (vždyť to bylo i v jeho vlastním zájmu). Pokud jeho synové jsou hodnoceni pozitivněji, pak je to i proto, že jejich působení spadá už do méně dramatické doby.

V rozboru městské správy dospívá autorka k analogickým závěrům, jako autoři zabývající se městy za třicetileté války (naposledy Martin Ďurčanský): dokládá její funkční zjednodušení, ale účelné fungování i v těžkých poměrech. Skutečnou ukázkou aplikace metody historické antropologie je kapitola pátá – Soužití civilního obyvatelstva a vojáků. Život v permanentním strachu? (s.303-350). Pěkným exkurzem je výklad o případu Jana Šultyse, kde autorka koriguje některé soudy, opět nemístně vynášené á la these. Nejen zde, ale i na mnoha jiných místech práce se Kmochová snaží hledat **život** lidí ve městě, sousedské vztahy i vazby k vrchnosti a ne předem narýsovaná schémata podle předem daných vzorců.

Je naprosto obdivuhodné, jak Romana Kmochová dokázala vystavět svůj text, aniž by se „utopila“ v informacích obsažených v takovém úctyhodném kvantu pramenů, které zjevně poctivě a podrobně prostudovala, stejně tak jako starší i zcela aktuální odbornou literaturu. Její text je přehledný a čtivý a snad na každé stránce autorka dokládá svou perfektní orientaci v pramenech různé povahy, právních a správních dějinách, ale i dějinách kulturních a dokonce i vojenských (samozřejmě těch nových). Je nutné upozornit i na četné, přehledné tabulky a seznamy v přílohách. Jejich vypovídací hodnota je obrovská a jejich pracnost musí jistě ocenit každý.

Možná, že Kmochová měla koncipovat závěr (s. 372-376) obsáhleji, aby tu i pro méně dbalé, či méně chápavé čtenáře vyzdvihla klady své práce. Na druhé straně chápu, že volila spíš formu stručného resumé, protože při výčtu přínosů svého díla by vlastně musela zopakovat podstatnou část svého předchozího textu. Romana Kmochová na počátku svého díla právem upozornila na četné chyby a omyly mnohých titulů starší literatury. Odkazuje na ně nejprve souhrnně v úvodu a potom i průběžně na řadě míst, kde připojuje vyčerpávající poznámky. Nepolemizuje přitom s rozdílným pojetím autorů, či jejich metodologickým přístupem, ale ozřejmuje fatální chyby vzniklé špatným čtením pramenů, či ještě častěji, povrchností (nepoctivostí) některých „tvůrců“, kteří se ani nenamáhalí nahlížet do autentických zdrojů, ale s o to větší suverenitou je citovali. Kmochová při nacházení těchto nepřesností provádí perfektní srovnávací analýzu a zřetelně odkrývá archetypy i zdroj následných omylů.

Na závěr jsem se zastavila u jednoho z aspektů charakterizujících tuto vynikající rigorózní práci. Pro její nesporné kvality ji bez výhrad doporučuji k obhajobě. Kromě toho navrhuji její knižní vydání nejen proto, že je kvalitní, ale i proto, aby budoucí badatelé o dějinách Slaného mohli podle ní s důvěrou v hodnověrnost zdroje sami citovat.

V Praze 30. října 2016

doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc.